

УДК 351: 330.322.

Н. В. СТАТІВКА, Т. В. ПОКОТИЛО

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬСТВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ТИПУ

Визначено роль інтелектуального потенціалу в економічному розвитку суспільства за умов розбудови моделі постіндустріального типу.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, інноваційний розвиток, технологічні уклади, державна інноваційна політика, постіндустріальне суспільство.

The article is devoted to research of role of intellectual potential in economic development of society subject to the condition alteration of model of postindustrial type.

Key words: innovative potential, innovative development, postindustrial modes, state innovative policy, postindustrial society.

Економічне зростання країни в постіндустріальному світі має принципово інші механізми розвитку ніж в індустріальному, в якому вже не речі, не рухоме і нерухоме майно, і навіть не природні ресурси (в тому числі енергетичні) складають головні багатства держави. Постіндустріальний тип економіки ґрунтується на використанні якісно інших ресурсів – творчого потенціалу особистості, інтелекту, знань. Саме ці ресурси є безмежними і такими, що самовідтворюються.

Конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку в умовах глобалізації тримається на моделях бізнесу, системах і організаційних структурах, прив'язаних до інформаційних технологій і інновацій. Дейл Джоргенсон довів, що уповільнення зростання продуктивності праці в Європі протягом 1970 – 2005 рр. пов'язане з повільнішим формуванням в ній економіки знань порівняно з США [1]. Низьке зростання інвестицій в інформаційні і телекомунікаційні технології в Європі, порівняно невелика частка цих галузей у структурі економіці, а також низьке зростання сукупної факторної продуктивності (яка може розглядатися як непрямий показник розвитку технологій і ефекту інновацій) є основними поясненнями розриву темпів зростання продуктивності в США і ЄС.

Саме інформаційна економіка, яка ґрунтується на широкому застосуванні креативних здібностей особистості, науковому знанні та провідній ролі інтелектуальних ресурсів, виступає сьогодні каталізатором глобальних економічних перетворень. Усе це актуалізує дослідження сутності і умов реалізації інтелектуального потенціалу суспільства як важливого чинника економічного зростання.

Важлива роль у розробці теоретичних засад інтелектуального потенціалу належить зарубіжним ученим К. Беккеру, Д. Беллу, П. Дракеру, Л. Едвінссону, І. Роосо, М. Кастельс, М. Мелоун, Р. Райх, Т. Стюарту, М. Мелоун, П. Пільцер, О. Тоффлеру, Л. Туроу, які вказують на взаємозв'язок між творчим потенціалом людини, її знаннями, професіоналізмом, накопиченим виробничим досвідом з майбутніми вигодами фірми, суспільства в цілому. Т. Шульц і Г. Беккер одними з перших застосували інвестиційний підхід до концепції розвитку людського капіталу [12].

Серед вітчизняних учених, які зробили значний внесок у розробку методологічних засад особливостей формування та відтворення людського потенціалу в умовах становлення інформаційного суспільства, виокремлення його структурних складових і підходів до оцінки інтелектуального капіталу слід виділити Д. Богиню, В. Врублевського, Н. Гавкалову, В. Гейця, В. Кендохова, А. Колога, О. Бутнік-Сіверського та ін.

Питання управління інтелектуальним капіталом, проблеми закріплення прав на результати інтелектуальної праці та їх комерціалізації розглядаються у працях відомих учених О. Амосова, А. Дегтяря, В. Гриньової, А. Козирева, Л. Прусака, А. Чухна та ін. Хоча науковці відзначають ключову роль інтелектуального потенціалу в розвитку сучасного суспільства, однак механізми державного управління, які впливають на нього формування і використання, залишаються мало дослідженими.

Метою статті є визначення ролі інтелектуального потенціалу в економічному розвитку суспільства за умов розбудови моделі постіндустріального типу.

Наукові уявлення про інтелект та інтелектуальний потенціал людей постійно збагачувалися відповідно до соціально-економічного розвитку, при цьому еволюція економічної думки тісно корелювала з переважанням нових технологічних укладів над старими (табл.) [8, с. 51].

У контексті викладеного слід зазначити, що науково-технічний потенціал промислового сектора економіки в Україні знаходиться на рівні четвертого технологічного укладу. У структурі товарної продукції промисловості за січень – квітень 2012 р. 21,5 % приходить на продукцію металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, 15,7 % – на харчові продукти, напої та тютюнові вироби, 12,6 % – на продукцію машинобудування, 6,0 % – на кокс та продукти нафтопереробки, 7,9 % – на продукцію хімічної та нафтохімічної промисловості [8]. Основний внесок у товарну структуру українського експорту роблять металургійна промисловість (32,0 %), машинобудування (12,0 %) та хімічна промисловість (7,6 %) [15]. Крім того, значна частина продукції машинобудування, приладобудування та інших галузей неконкурентоспроможна, навіть з внутрішнього ринку її витісняє імпортна продукція.

Причиною зазначених негативних тенденцій є те, що переважна більшість суб'єктів господарювання в Україні не схильні розглядати інноваційну діяльність як основний засіб здобуття конкурентних переваг у сучасній економіці. Досить показовою в цьому є відсутність кореляції між динамікою інвестицій (які з 1998 р.

характеризуються висхідними показниками) та інноваційними процесами в економіці. Отже, інвестиції здебільшого спрямовуються на екстенсивний розвиток підприємств. Інноваційна діяльність в Україні здебільшого забезпечується за рахунок освоєння нової продукції за досить повільного освоєння нових технологій. Відтак, нова продукція освоюється здебільшого у спосіб інтенсивнішого використання наявного обладнання і технологій, що й пояснює обмеженість потенціалу її зростання [10].

Таблиця

Періодизація наукових уявлень про інтелектуальний потенціал населення

<i>Періоди</i>	<i>Сутність поглядів</i>	<i>Фактори, що зумовили зміну наукових уявлень, технологічні уклади</i>
До нашої ери	Людина може виступати творцем. Знання роблять людину і країну сильніше	Перші досягнення фундаментальних і прикладних досліджень, цінні положення філософської думки про роль знань людини
Епоха відродження, V – XVII ст.	Визнається роль інтелектуальної творчості, розумової праці у мистецтві, життєдіяльності, управлінні	Розвиток мистецтва, ремесла, торгівлі, інженерної справи. Поява мережі шкіл, розвиток природних і прикладних наук
1770 – 1830 рр.	Визнається роль нових знань людей у господарчому розвитку, у досягненні економічних успіхів та могутності країни. Учені виступають за поширення знань серед населення	I-й технологічний уклад (розробка водяного двигуна, виплавка бронзи, чавуну, обробка заліза, будівництво каналів)
1831 – 1880 рр.		II-й технологічний уклад (розробка парового двигуна, розвиток вугільна промисловість, машинобудування, чорної металургії, верстатобудування)
1881 – 1930 рр.	Визнається цінність знань, творчих інтелектуальних здібностей не лише в науці, техніці, мистецтві, а й в управлінні, підприємстві, функціонуванні економіки	III-й технологічний уклад (розвиток електротехнічного, важкого машинобудування, виробництва сталі, неорганічної хімії, суднобудівництва, електропостачання). Створюється мережа науково-дослідних центрів та установ, наукових шкіл
1931 – 1980 рр.	Доведена ключова роль людини, її інтелекту, знань в економіці, інноваційному розвитку країни. Визнається потреба у заохоченні розвитку та ефективного використання	IV-й технологічний уклад (виробництво синтетичних матеріалів, розвиток органічної хімії, кольорової металургії, електронної промисловості, атомної енергетики)
1981 – 2030 рр.	використання інтелектуального потенціалу людини (населення) в економіці	V-й технологічний уклад (розвиток комп'ютерної техніки, телекомунікацій, роботобудування, космічної техніки, мікро- та оптичноволоконних технологій, штучного інтелекту, біотехнологій тощо).

У кінцевому рахунку українська економіка не має сучасної постіндустріальної спрямованості, а незатребуваність нагромадженого інтелектуального багатства призводить до розпаду багатьох наукових і відтоку талановитих фахівців за кордон.

За даними ООН, в Україні постійно знижується інтелектуальний потенціал, оскільки лише за 2011 р. вона втратила сім позицій порівняно з 2010 р. (69 місце) і посідає 76 місце серед 187 країн за рейтингом індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП) [4]. Якщо за індексом людського розвитку в 1991 р. від Німеччини Україна відставала на 9 %, то 2010 р. вже на 19 %. Польщу 1990 р. вона випереджала на 1 %, а 2010 р. – уже відставала на 8 %. Основною причиною такого стану справ є те, що Україна витрачає недостатньо коштів на людський розвиток, перш за все на освіту, яка, незважаючи ні на що, разом з наукою відтворюють інтелектуальну еліту, яка потенційно має взяти на себе завдання основного і відповідального носія [2].

Варто зазначити, що, за підрахунками фахівців, для досягнення рівня інтенсивного споживання інновації народним господарством співвідношення між витратами трьох головних стадій життєвого циклу продукту (фундаментальні дослідження – конструкторсько-технологічні розробки, створення дослідного зразка – промислове освоєння) має становити 1:10:100. Це означає, що витрати на реалізацію одного інноваційного проекту в середньому в 100 разів вищі, ніж витрати на одержання необхідних для нього результатів фундаментальних досліджень [9]. Тому однією з головних причин зволікання з переходом до інтенсивної форми інноваційного розвитку та розпорошення фінансових, кадрових і матеріальних ресурсів в інноваційній сфері слід, нашу думку, вважати саме брак у національній економіці фінансових ресурсів розвитку.

Законои України “Про освіту” і “Науково-технічну діяльність” чітко визначають відсоток ВВП на освіту і науку. Ці показники, відповідно, дорівнюють 10 і 1,7 %. У 2011 р. видатки на освіту за зведеним бюджетом збільшилися на 8,1 % та становили 86253,6 млн грн, у тому числі за державним бюджетом зменшилися на 5,5 % та становили 27232,7 млн грн, що пояснюється передачею у 2011 р. фінансування професійно-технічної освіти з державного бюджету на місцевий рівень [10]. Водночас, типова щорічна цифра бюджетних видатків на науку становить 0,3 – 0,5 % ВВП, а сумарно з усіх джерел “ 0,89 – 1,2 %. Відомо, що економічна функція науки розпочинається з обсягів фінансування, більших за 0,9 % ВВП [16].

За кількістю наукових фахівців вищої кваліфікації, що припадає на душу населення, наша країна не поступається розвинутим країнам Європи. Та разом з тим динаміка частки докторантів та аспірантів складається не на користь наук інноваційного спрямування. Зокрема, кількість випущених фахівців навчальними закладами III-IV рівнів акредитації та аспірантів протягом 2007 – 2011 рр. збільшилась, а докторантів значно зменшилась (у сім разів). Це ж стосується й кількості прийнятих і випущених фахівців навчальними закладами I-II рівнів акредитації їх зменшилося відповідно на 37,4 тис. та 176,7 тис. осіб [3].

Ураховуючи перспективи стрімкого технологічного оновлення в світі у 2010 – 2020 рр., варто очікувати загострення боротьби за кадри вищої кваліфікації, і більше, ніж у даний час, загострюватиметься боротьба за кадри, які це здійснюватимуть. А це означає, що надзвичайно важливим фактором є перетворення інтелектуального потенціалу в інтелектуальний капітал та його ефективне використання, впровадження у виробництво продукції на рівні п'ятого або шостого технологічних укладів.

Аналіз використання інтелектуального потенціалу зайнятого населення показує, що кількість працівників і спеціалістів, які виконують науково-дослідні роботи, за останнє десятиріччя в Україні зменшилося на 75 % (з 113,3 тис. осіб у 2001 р. до 85 тис. осіб у 2011 р.) [7]. Сьогодні їх частка становить 0,46 % у структурі зайнятого населення працездатного віку. На низькому рівні за останнє десятиріччя на рівні 8 – 12 % залишається частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю та впроваджують інноваційну діяльність у виробництво. Для порівняння, у США, Японії, Німеччині та Франції частка інноваційних підприємств становить 70 – 80 % від їх загальної кількості, в яких умови праці та її оплата знаходяться на більш високому рівні ніж в Україні. Це породжує таке негативне явище, як відтік наукових кадрів за кордон.

Протягом 2011 р. в Україні високі технології створювали 172 підприємства, що на 11,7 % більше, ніж у 2010 р. Майже третина цих підприємств зосереджена у м. Київ, по 9,9 % – у Дніпропетровській та Донецькій, 8,1 – Харківській, 5,2 – Луганській, 4,7 % – Миколаївській областях; у розрізі видів економічної діяльності 42,4 % – це організації, що займалися дослідженнями і розробками, 27,9 – підприємства переробної промисловості, 19,8 % – установи вищої освіти [13].

Загальна кількість створених високі технологій порівняно з 2010 р. збільшилась на 18,9 % і склала 447, у т.ч. 85 – нові для України, 15 % – принципово нові. Із загальної їх кількості 18,1 % – за державним контрактом, понад дві третини яких – в організаціях вищої освіти, 27,2 % – досліджень і розробок [Там же].

У 2011 р. кількість підприємств та організацій, що використовували у виробництві високі технології, порівняно з 2010 р. збільшилась на 23,1 % і становила 1958 підприємств. З них 21,0 % зосереджено в Харківській обл., 7,5 – у Донецькій, 7,2 – Одеській, 6,4 – Запорізькій, 6,1 – Луганській, 5,9 – Житомирській, 5,6 % – Закарпатській областях; у розрізі видів економічної діяльності 59,6 % – це підприємства промисловості, 17,4 % – організації, що займалися операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, 10,3 % – підприємства транспорту та зв'язку, 3,7 % – установи освіти [Там же].

Нечисленні українські технопарки забезпечили впровадження високотехнологічних розробок у виробництво і стали свідченням можливості перетворити науково-технологічні розробки на об'єкти економічних відносин та отримати від цього економічний зиск. Проте в загальноекономічному масштабі роль технопарків залишається вкрай незначною. Поширення ефекту

від їх інноваційної діяльності відбувається вельми повільно. Через це в цілому, за розрахунками науковців, станом на 2004 р. майже 70 % коштів на науково-технічні розробки припадало в Україні на IV, і тільки 23 % – на V технологічний уклад; 60 % інноваційних витрат – на IV технологічний уклад, 30 % – III, а на V – лише 8,6 % [4]. Таким чином, негативні процеси в загальній структурі виробництва поширюються на деградацію технологічної структури діючих підприємств.

Сучасна економіка України все більшою мірою залежить від імпорту нових технологій, тоді як у структурі експорту переважає продукція з відносно невисокою часткою доданої вартості, що, відповідно, послаблює рівень конкурентоспроможності національної економіки, а низька активність компаній до технологічних нововведень свідчать про нерозвиненість інфраструктури розвитку інновацій. Державна інноваційна політика залишається законсервованою щодо здійснення державних закупок прогресивних технологічних продуктів. Водночас, нерозвиненість нормативно-законодавчої бази, інформаційно-комунікаційних технологій свідчать про недостатню підтримку з боку держави розвитку інноваційних процесів. Хоча на державному рівні створюються передумови інноваційного розвитку економіки.

Основним документом, який визначає державну інноваційну політику, є “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів”. Основним пріоритетом зазначеної стратегії визначено: розвиток країни на основі активізації інноваційної діяльності в базових наукоємних галузях народного господарства [14]. Через те, що в економічній науці немає однозначного розуміння терміну “базова галузь народного господарства”, таке визначення пріоритету викликає подвійне трактування. Виходячи з того, що більшість науковців під терміном “базова галузь народного господарства” розуміють галузь, яка робить найбільший внесок у виробництво ВВП, то у структурі української економіки, як це було наведено вище, такою галуззю є металургія. Отже, в такому розумінні мета Стратегії, визначаючи пріоритетним напрямком розвитку галузь третього технологічного укладу, не відповідає сучасним реаліям. Визначення головної мети Стратегії як підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5 – 2 рази порівняно з теперішнім часом, також не додає конкретики. Як було показано вище, зараз українській науці і економіці притаманні псевдоінновації, отже, збільшення їх кількості не може привести до інноваційного розвитку [17, с. 3].

Традиційна теза, про те, що впровадження інновацій можливе тільки за умов цільового державного фінансування, є дискусійною. Оскільки, наприклад, Й. Шумпетер доводить, що індикатором інновації є ринок. Державна підтримка чи фінансування викривлює конкурентне середовище і не дає можливості економічним механізмам визначити корисність інновації, що може призвести до неправильного обрання вектору економічного розвитку [18]. Водночас державне фінансування спрямовує підприємства більше на пошук шляхів обґрунтування необхідності його отримання, ніж безпосередньо

впровадження інновацій, що може призводити до виникнення корупційного механізму отримання державного фінансування псевдо інновацій. Саме через це і було скасовано пільги ВЕЗ та ТПР [17, с. 4]. Сьогодні в основі надання державного фінансування інноваційних розробок лежить кількісна характеристика, а не якісна. Наприклад, за результатами діяльності установ НАН України (приходиться 7,5 % заявок на винаходи і корисні моделі) та закладів МОН України (приходиться 30,4 % заявок на винаходи і корисні моделі).

Інтелектуальний потенціал одночасно виступає і чинником, і результатом економічного розвитку. У зв'язку з тим, що його носій – особа – є децентралізованим суб'єктом, відтак, і його діяльність не може забезпечуватися лише державою. Для збереження і розвитку інтелектуального потенціалу не достатньо лише соціальних гарантій з боку держави, він потребує індивідуальних інвестицій власника у вигляді здобуття та підвищення рівня освіти, зміцнення здоров'я тощо; його входження в економічні відносини з метою суспільно корисного використання та отримання ресурсів для відтворення. При цьому доведення системи соціальних послуг до рівня, гідного європейської держави не лише не обтяжуватимуть економіку, але й відіграватимуть мультиплікуючу роль, стимулюючи економічну динаміку.

Таким чином, сучасна стратегія модернізації української економіки має вирішити два фундаментальні завдання: 1) здійснити постіндустріальний структурно-технологічний ривок; та 2) на цій основі значно підвищити ефективність економіки. В умовах сучасної України це обумовлює на найближчу перспективу необхідність існування двосекторної економіки: сектора стратегічних виробництв з переважаючим впливом держави, і сектора вільного ринку, свободи конкуренції й підприємницької ініціативи.

Перше завдання вимагає активного державного сприяння великим високотехнологічним підприємствам – основі постіндустріального прориву, його реалізація повинна стати одним з найбільших державних пріоритетів. Відповідно, Україні необхідна дієва і реалістична інноваційна політика, метою якої має стати мобілізація внутрішніх ресурсів і залучення зовнішніх інвестицій з подальшим їх спрямуванням на реструктуризацію і технологічне оновлення промисловості, інноваційне інвестування, розвиток сучасної постіндустріальної інфраструктури. Для цього необхідне впровадження на фінансовому ринку гнучких, сприятливих і реальних відсоткових ставок, що розширить фінансові можливості підприємств та збільшить інвестування в економіку.

Вирішення другого фундаментального завдання полягає у створенні реального конкурентного середовища; здійснити демонополізацію економіки та жорсткий контроль за природними монополіями, підтримувати та розвивати малий та середній бізнес тощо. Важливою соціально-економічною потребою є підвищення частки зарплати у ВВП України, що дозволить підвищити платоспроможний внутрішній ринок – основу виробництва, та заощадження населення – важливий інвестиційний ресурс. Крім того, на ефективне використання інтелектуального потенціалу зайнятого населення впливатиме

забезпечення державою високих стандартів навчання доступного для працівників протягом усього періоду їх виробничої діяльності, поліпшення якості освіти шляхом створення систем управління якістю освітніх послуг відповідно до національних та міжнародних стандартів, активізація співпраці у сфері науки і освіти, участь наукових кадрів у міжнародному співробітництві, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників, отримання другої освіти окремими категоріями населення. Слід звернути увагу і на підтримку з боку держави винахідництва, творчості, а також уведення статусу інноватор, що передбачало б проведення доплат до основної заробітної плати авторам оригінальних ідей і проєктів.

Отже, інтелектуальний потенціал посідає на сучасному етапі ключову роль серед чинників забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, що дає підстави вбачати саме в ньому зв'язкову ланку між соціальними та економічними орієнтирами розвитку суспільства.

Активізації інтелектуального потенціалу нації та науково-творчої діяльності є умовою успішного розвитку економічної системи постіндустріального суспільства і потребує реалізації певної кількості адміністративних, соціальних, економічних та організаційно-інституціональних заходів. Серед них можна виділити найбільш вагомі:

- створення потужних мотиваційних і стимуляційних заходів, які спонукають особистість до інтелектуального розвитку, професіоналізму, стимулюють науково-дослідницьку, винахідницьку, будь-яку іншу творчу діяльність;

- реформування освітньої системи необхідно здійснити за двома напрямками: перший – підвищення якості та змісту освіти на основі її фундаменталізації і розвитку творчих і евристичних здібностей учнів і студентів; другий – формування системи “безперервної професійної освіти протягом життя”;

- орієнтація на розвиток та впровадження у виробництво 5-того та 6-того технологічний укладів та розвиток системи державного управління інноваційною системою на основі прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку економіки.

Варто зазначити, що складність для України у проведенні всіх соціально-економічних реформ полягає в тому, що наша країна перебуває на стадії індустріального розвитку економіки. Тому необхідно знайти прогресивні методи управління щодо завершення індустріального розвитку і поступового нарощування елементів постіндустріальній стадії суспільно-економічного розвитку.

Література:

1. *Арк Б. ван.* Отставание Европы от США по росту производительности: тенденции и причины / Б. ван Арк, М. О'Махони, М. Тиммер // *Экономический журнал ВШЭ.* – 2009. – № 1. – С. 35–58.

2. *Гець В. М.* Наслідки демографічних викликів для економічного зростання в Україні / В.М. Гець // *Демографія та соціальна економіка.* – 2011. – № 1 (15). – С. 3–23.

3. Вищі навчальні заклади : статистична інформація станом на 24 квітня 2012 р. / Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
4. Доклад о человеческом развитии 2011 “Устойчивое развитие и равенство возможностей: Лучшее будущее для всех” (опубликовано для Программы развития Организации Объединенных Наций (ПРООН). – М. : Весь Мир, 2011. – 181 с.
5. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : [монографія] / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.
6. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації // Центр Розумкова. – Національна безпека і оборона. – 2004. – № 7. – С. 10.
7. Наукова та інноваційна діяльність (1990 – 2011 рр.) : статистична інформація від 6 червня 2011 р. // Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
8. Обсяг реалізованої промислової продукції за січень-квітень 2012 року : статистична інформація від 6 червня 2012 р. // Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
9. Перспективи інноваційного розвитку України / [Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, О. С. Гриневич та ін.] / Перспективи інноваційного розвитку України : зб. наук. ст. – К. : Альтерпрес, 2002. – С. 44.
10. Показники виконання Державного бюджету України за 2010-2011 роки / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/328305/file/DBU_ZBU.pdf
11. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / [Я. А. Жаліло, С. І. Архієреєв, Я. Б. Базилюк та ін.]. – К. : НІСД, 2006. – 120 с.
12. Семікіна М. В. Інтелектуальний капітал та його роль у національній економіці / М. В. Семікіна, В. І. Гунько // Экономика и управление. – 2011. – № 1. – С. 50–56. – (Серия “Теория и практика управления”).
13. Створення та використання високих технологій та об’єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2011 році : статистика науки та інновацій // Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 рр. в умовах глобалізації них викликів : зб. / [М. В. Стріха, В. С. Шовкалюк, Т. В. Боровіч та ін.]. – К. : Прок-Бізнес, 2009. – 40 с.
15. Товарна структура зовнішньої торгівлі за I квартал 2012 року : статистична інформація від 22 травня 2012 р. // Державна служба статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
16. Усата Т. В. Актуальні питання фінансування наукової діяльності в Україні: порівняльний аспект / Т. В. Усата, Н. В. Усата // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету : зб. наук. пр. – Режим доступу : www.rusnauka.com/10_DN.../4_107031.doc.htm.

17. Чала Н. Д. Особливості державного стимулювання базисних інновацій як головного чинника економічного розвитку України / Н. Д. Чала // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – № 2 (38). – С. 1–5.

18. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М., 1982. – 455 с.

19. Schultz T. Economic Value of Education. – N. Y., 1963. – P. 41–44.

Надійшла до редколегії 26.06.2012 р.

УДК 35.071

О. В. ГРИБКО

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Розглянуто передумови виникнення інновацій у державному управлінні, виокремлено чинники, які перешкоджають упровадженню нововведень у практику державноуправлінської діяльності.

Ключові слова: інновація, державне управління, державноуправлінська діяльність.

At the article the pre-conditions of innovations' origin in public administration are examined, factors which hinder introduction of innovations in practice of public administrative activity are selected.

Key words: innovation, public administration, public administrative activity.

Однією із цілей тисячоліття для України є побудова громадянського суспільства та організація взаємодії між ним та державою. Однак, на нашу думку, наявне протиставлення громадянського суспільства та держави є хибним, оскільки держава не може існувати без суспільства, і власне громадянське суспільство зацікавлене в усебічному зміцненні та розвитку держави. У свою чергу, розвиток такого роду співробітництва неможливий без використання нових (інноваційних) підходів у самій системі державного управління.

Проблеми використання інноваційних підходів у державному управлінні досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: І. Ганчеренок, В. Іванов, С. Князев, О. Орлов, В. Патрушев, Х. Хачутурян, Й. Шумпетер, Ю. Яковець.

Метою статті є висвітлення передумов виникнення інноваційних процесів в органах державного управління та чинників, які перешкоджають упровадженню інновацій у практику державного управління.

На П'ятій сесії ООН було розглянуто тему “Інновації у сфері управління і державно-адміністративної діяльності” як засіб досягнення узгодженої на